

{8}

PRELEKCJE MISTRZÓW

Prelekcje Mistrzów

WYDZIAŁU FILOLOGICZNEGO
UNIwersytetu w Białymstoku

Białystok 2019

Larisa Ratsiburskaia

NOWE PROCESY W SŁOWOTWÓRSTWIE
JĘZYKA ROSYJSKIEGO

**Seria Naukowo-Literacka „Prelekcje Mistrzów”
Wydziału Filologicznego
Uniwersytetu w Białymstoku**

Prelekcja 8

Redakcja serii: **Jarosław Ławski, Krzysztof Korotkich**

Redaktor tomu: **Anna Romanik**

Streszczenia: Dortekst

Tłumaczenie tekstu: **Anna Romanik**

Według projektu graficznego Huberta Pilickiego, Alter Studio

Zdjęcia: Jarosław Kuźmicki

Copyright by Larisa Ratsiburskaia

Białystok 2019

Copyright by Uniwersytet w Białymstoku

Białystok 2019

Skład: Krzysztof Rutkowski

PRYMAT Mariusz Śliwowski
ul. Hetmańska 42, 15-727 Białystok
tel. 602 766 304, 881 766 304
e-mail: prymat@biasoft.net
www.prymat.biasoft.net

ISBN 978-83-7657-329-8

 **Wydział
Filologiczny**

UNIWERSYTET W BIAŁYMSTOKU

PRELEKCJE MISTRZÓW

*Larisa
Ratsiburskaia*

NOWE PROCESY W SŁOWOTWÓRSTWIE JĘZYKA ROSYJSKIEGO

Procesy derywacyjne, które charakteryzują język rosyjski ostatnich lat i których efekty są zauważalne przede wszystkim w słowotwórstwie języka mass mediów, w dużym stopniu są zdeterminowane zmianami społecznymi, zachodzącymi w społeczeństwie rosyjskim na przełomie XX i XXI wieku. Nowe nominacje odzwierciedlają pozajęzykowe, ekstralingwistyczne informacje, korelujące z określonym momentem historycznym w życiu ludzi, z ich kulturą i przynależnością społeczną. Zawierają treści odwołujące się do samoświadomości narodowej, a jednocześnie stanowią werbalne odzwierciedlenie mentalności narodu rosyjskiego.

Współczesne procesy słowotwórcze w dużej mierze odzwierciedlają aktualne tendencje rozwoju społeczeństwa: globalizację oraz wirtualizację życia, internacjonalizację sfery informacyjnej i komunikacyjnej, liberalizację stosunków społecznych w wielu krajach.

„Skupiskiem procesów nominacyjnych i derywacyjnych we współczesnych językach słowiańskich jest dyskurs środków masowego przekazu,

»portretujący« najważniejsze sfery życia za pomocą nowych sposobów i typów słowotwórczych, w które wprowadza się nowy materiał leksykalny”¹.

Materiał, na podstawie którego oparto analizę w niniejszym wykładzie, pochodzi z rosyjskich mediów (w tym z Niżnego Nowogrodu), z wydawnictw elektronicznych i drukowanych, a także z transmisji telewizyjnych i radiowych.

Rozwój antropocentrycznego paradygmatu wiedzy naukowej uwarunkował aktywizację badań w obszarze neologii „w ramach społeczno-kulturowego aspektu badania nowych słów, którego zadaniem jest odnalezienie i opisanie takich determinantów społecznych i gospodarczych, które warunkują współczesne procesy derywacyjne i specyfikę innowacji słowotwórczych”².

Na początku XXI wieku w związku z dynamicznie postępującym procesem globalizacji następuje w społeczeństwie internacjonalizacja różnych języków, która polega między innymi na wprowadzaniu w obszar słowotwórstwa obcojęzycznych afiksów i podstaw, a także przejawia się użyciem obcojęzycznych modeli słowotwórczych.

---

¹ E.A. Коряковцева, *Очерки о языке современных славянских СМИ (семантико-словообразовательный и лингвокультурологический аспекты)*, Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach, Siedlce 2016, s. 13.

² Л.В. Рацибурская, *Основные направления исследования новообразований в современной российской лингвистике*, [w:] *Язык и метод: Русский язык в лингвистических исследованиях XXI века*, т. 2: *Лингвистический анализ на грани методологического срыва: сб. ст.*, т. 3, ред. Д. Шумска, К. Озга, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2016, s. 52.

Jak zauważa E.I. Koriakowcewa, na zmiany jakościowe w strukturze języka etnicznego oraz przedstawiany za jego pośrednictwem obraz świata najszybciej i najwyraźniej reaguje abstrakcyjna leksyka „intelektualna”³.

„We współczesnej mowie regularnym zjawiskiem stało się wyrażanie znaczenia dynamiki procesu poprzez jego stosunek do cechy lub substancji. Fakt ten warunkuje wysoki poziom produktywności nazw czynności utworzonych od form substancywnych i adiektywnych z sufiksem *-изация*-, który stał się znakiem naszych czasów”⁴: *американизация (искусства), алкоголизация (населения), бандитизация (страны), гомосексуализация (шоу-бизнеса), ваучеризация, долларизация, исламизация, криминализация, чеченизация; bułg. идеологизация, циганизация, параноизация, визуализация; pol. ideologizacja, debilizacja, gburyzacja, paranoizacja, infantylizacja; czesk. blbizace ‘кретинизация’, ideologizace, paranoizace, infantilizace; Мы живем в век спортивизации (radio «Вести FM», 2.12.2017); тотальная латвизация школ (канал телевизию «Россия 24», 9.02.2018); Неделю назад мы говорили об украинизации Великобритании (канал телевизию «Россия 1», 8.04.2018); Казахстан медленно, но продвигается по пути казахизации (канал телевизию «Россия 1», 15.04.2018).*

Neologizmy słowotwórcze z danym sufiksem zazwyczaj nazywają istotne wydarzenie lub zjawiska społeczne, niejednokrotnie o zabarwieniu pejoratywnym⁵.

---

³ E.A. Коряковцева, *Очерки о языке...*, op. cit., s. 24.

⁴ Н.А. Николина, Е.А. Фролова, М.М. Литвинова, *Словообразование современного русского языка: учеб. пособие*, Флинта: Наука, Москва 2005, s. 126.

⁵ *Ibidem*, s. 126.

Zdaniem uczonych westernizacja życia Rosjan, jego amerykańizacja i barbaryzacja odzwierciedlają się w nowych derywatach angielskiej proweniencji z sufiksem *-инг*: *вининг*, *водкинг*, *коньякниг*, *приколинг*, *сексинг*, *троллинг*, *шокинг* i in.⁶, a także *шахматинг*, *парашютинг* w reklamie sposobów rozrywki: *Российские блогеры даже придумали термин «Псакинг» и употребляют его тогда, когда человек делает безапелляционные заявления, при этом путает факты и обходится без последующих извинений* («АиФ», 20.02.2015); *Надеюсь, «псакинг» как форма общения со СМИ приказал долго жить* («Свежие новости», 19.02.2017); **Кадыринг** – *это тьюнинг по-российски* («Retrans», 29.02.2016) – *Р. Кадыров* – lider Republiki Czecheńskiej; *Лекция была более чем актуальна, поскольку некоторые ученики этой гимназии участвовали в местных «навальнингах»* («Завтра», 13.08.2017) – *А. Навальный* – lider opozycji w Rosji; *На островах получил распространение балконинг – прыжки в бассейн с балкона* (Россия 24, 31.05.2018). Większość tego rodzaju innowacji posiada wydźwięk pejoratywny.

Obok przedstawionych powyżej międzynarodowych sufiksów o abstrakcyjnej semantyce w rosyjskich mediach masowych często używa się także sufiksu *-изм* z następującym znaczeniem: „społeczno-polityczny, ideologiczny, estetyczny kierunek naukowy, związany z nazwą własną (zazwyczaj nazwiskiem) osoby⁷. Sufiks ten często bywa zespolony z podstawą nazw własnych, określających znane, wpływowe osobistości współczesnego świata, popularnych polityków i działaczy społecznych, głównie z zagranicy: **Обамизм** *и его последствия* («7 дней», 18.09.2015);

---

⁶ Е.И. Коряковцева, *Очерки о языке...*, op. cit., s. 51.

⁷ В.В. Лопатин, И.С. Улуханов, *Словарь словообразовательных аффиксов современного русского языка*, Издательский центр «Азбуковник», Москва 2016, s. 349.

Эту сложную задачу приходится сейчас выполнять **клинтонизму** («The экономист», 1.06.2016); «На самом деле, произошло обратное – к „кемализму“ добавился „эрдоганизм“», – отмечает в беседе с корреспондентом EADaily гражданский активист из Турции, фотограф Умут Ведат (“Eurasia Daily”, 10.11.2016); Поэтому-то горняки и сталевары из американской глубинки, составляющие основу **трампизма**, так похожи на своих российских собратьев с Уралвагонзавода («Эхо Москвы», 10.10.2016); «**Трампизм**» – это решение кризиса неолиберализма (Кто в курсе, 16.11.2016); bułg. марксизъм; maced. идеализам, марксизам; pol. marksizm, komunizm, naturalizm; serb. идеализам, марксизам; czes. anthropocentrismus, ateismus, baptismus, marxismus, komunismus.

Kolejnym popularnym obcojęzycznym (zapożyczonym) sufiksem, wykorzystywanym w słowotwórstwie odmiennym, jest przyrostek *-ist* ze znaczeniem osoby, która „ze względu na swoje ideowo-polityczne, naukowe, estetyczne itp. poglądy jest zwolennikiem tego, co lub kto jest nazwany rzeczownikiem motywującym”⁸: Все метались – то эстонские фашисты, то чеченские ваххабисты, то украинские жидобандеристы, то израильские сионисты, то пиндосские капиталисты, то грузинские **саакашвилисты** («Новости России», 9.11.2015); Да и не при авторитаризме бывают накладки – провалили же **клинтонысты** социологию (NEWSru.com, 18.11.2016); «**Эрдоганисты**» (да-да, некоторые из них так себя называют) не могут придумать другой причины, как преступный сговор (Федеральное агентство новостей, 7.05.2016); За первые месяцы команда Трампа разделилась на два условных лагеря: с одной стороны оказались убежденные **трамписты** [...] с другой – фигуры более привычные для республиканского истеблишмента («Независимая газета», 21.02.2017); Кстати,

---

⁸ Ibidem, s. 394.

насчет шаурмы [...] Черноусые и смуглые «шаурмисты» чем-то неуловимо похожи на белобрысых ребят из вологодского конвоя. Ни те, ни другие шутить не любят («Gazeta.ru», 22.03.2019) – шаурмисты – изготовители шаурмы, восточного кушанья.

Neologizmy słowotwórcze powstałe na bazie antroponimów są swoistym odzwierciedleniem sprzeciwu społecznego i skutecznym sposobem tworzenia imagu polityka, działacza społecznego.

Jeszcze jednym przejawem tendencji do internacjonalizacji jest prefiksacja imienna z wykorzystaniem obcojęzycznych prefiksów.

Prefiksy wartościujące bądź wskazujące na skalę (rozmiar) *супер-*, *гипер-* oraz nowy prefiks *мега-*, przejawiając aktywność w procesach derywacyjnych zachodzących nie tylko na bazie zapożyczeń, ale też słownictwa rodzimego, demonstrują dostrzeganą przez badaczy cechę szczególną, charakterystyczną dla rosyjskiej mentalności, czyli orientację na hipertrofię ogólnej, moralnej lub estetycznej oceny podczas nominacji osób, obiektów, wydarzeń. Ocena zazwyczaj jest wówczas pozytywna: *Это такое счастье, когда у тебя такая большая семья. Суперсчастье* (НТВ, 27.08.2017); *Помогает ли имя добиваться супер-результатов?* (kanał telewizyjny «Волга», 3.05.2018); *Вся эта супер-медицина не по карману среднему классу* (ННТВ, 20.05.2018); *Это настоящий супермузей* (Радио России, 20.05.2018); *Это драма, боевик, комедия, музыкальное суперкино* («Россия 24», 22.05.2018); *чай – идеальный абсорбент, суперабсорбент* (kanał telewizyjny 1, 1.06.2018); *У Самарина заявлен четверной флип. Это суперзаявка!* (kanał telewizyjny «Матч!», 24.01.2018); *Изначально ожидалось, что чемпионат мира среди юниоров станет очередной серией противостояния трех супервоспитанниц Этери Тутберидзе* (<https://m.sportmail.ru>, 09.03.2019); *1 января даже суперлюди могут оказаться не в форме*

(kanał telewizyjny 1, 1.01.2019); *Какие Вы дадите советы, чтобы быть в такой **супервеликолепной** форме* (kanał telewizyjny «Культура», 21.09.2017); ***суперразогретая** отрасль [...] автомобилей* (kanał telewizyjny «Россия 24», 25.03.2018); *Говорить о **суперпринципиальном** отличии валюты Павла Дурова не приходится* (radio «Бизнес FM», 21.04.2018); *Выбор был **супернеожиданный**: платье у нее от Живанши* (РБК, 20.05.2018); *Это будет **суперневероятно**, замечательно!* (НТВ, 30.12.2018); *Мы не **суперблизкие** подруги* (НТВ, 16.03.2019); *Фильм сделан скучно, но зато с **суперактерским** составом* (radio «Вести FM», 3.02.2019); *Газета, которая занимает **суперантирамповские** позиции* (radio «Вести FM», 27.02.2019). Jednakowoż ocena może mieć także wydźwięk negatywny, ironiczny: *Это не второй «Мюнхен», это **«супер-Мюнхен»**, не объявление холодной войны, а констатация, что она идет, говорит Федор Лукьянов* (РБК, 01.03.2018); *Никому не показалось, что такой малый срок за вынос такого **суперотравляющего** вещества* (radio «Бизнес FM», 21.03.2018); *Коррупция, которая была чудовищной тогда, стала **суперчудовищной*** (kanał telewizyjny «Россия 1», 22.04.2018); ***суперобильное** кровоснабжение* (kanał telewizyjny 1, 1.06.2018). Na podstawie powyższych ilustracji można wnioskować, że prefiks *супер-* łączy się z różnymi typami rzeczowników (konkretnymi (najczęściej nieżywotnymi), abstrakcyjnymi, a nawet z nazwami własnymi), a także z przymiotnikami (jakościowymi i rzadziej relacyjnymi) i imiesłowami przymiotnikowymi.

Prefiks *супер-* przejawia mniejszą aktywność i łączy się zarówno z rzeczownikami należącymi do różnych kategorii desygnatów, jak i z przymiotnikami i przysłówkami przymiotnikowymi, nadając im pozytywny lub negatywny (ironiczny) wydźwięk znaczeniowy.: *У нас никаких **супернадежд** на этот визит не возлагают* (radio «Вести FM», 29.05.2017); *Бывшие жены своей **суперзаботой** уничтожат артиста* (НТВ, 20.05.2018); *Сделать турнир **супербезопасным*** (НТВ,

20.05.2018); все **гиперлогично** (radio «Бизнес FM», 30.01.2018); *Всегда все равно я собрана, гиперсобрана* (kanał telewizyjny 1, 11.03.2018); *Вы какие-то гиперпонимающие родители* (kanał telewizyjny 1, 3.02.2019).

W ostatnich dekadach w procesach słowotwórczych aktywizuje się prefiks *мега-*. Łączy się on z rzeczownikami nieżywoymi oraz przymiotnikami, tworząc innowacje zabarwione zarówno pozytywnie, jak i negatywnie: *Наноцены на мегаздоровье* («Российская газета», 6.12.2016); *Это была мегасвадьба* (НТВ, 27.08.2017); *Небензя назвал происходящее мегапровокацией* (radio «Бизнес FM», 6.04.2018); *Компанию, сотрудниками которой на Ямале задерживают зарплату, обманули на мегастройках к чемпионату мира 2018 года* (<https://amp.ura.news>, 7.02.2019); *Мы подогрели бы все эти польские мегамечтания* (radio «Вести FM», 28.02.2019); *Мегасрочных новостей пока никаких* (НТВ, 3.12.2016); *Пожилый человек может быть мегаполезен* (kanał telewizyjny 1, 12.02.2018); *Сможет ли дочь Синди Кроуфорд повторить успех своей мегазнаменитой матери* (kanał telewizyjny 1, 11.03.2018); *Это мега-масштабная трагедия* (kanał telewizyjny «Россия 24», 27.03.2018).

Negatywną ocenę nadają neologizmom słowotwórczym nieproduktywne w okresie przed pierestrojką prefiksy *псевдо-*, *квази-* ze znaczeniem nieszczerości, kłamstwa, odzwierciedlające sytuację supremacji w społeczeństwie fałszywych wartości i pozornych priorytetów: *У нас в стране засилье псевдолечения, псевдолекарств* (radio «Вести FM», 5.10.2017); *я начала заниматься этим псевдопредпринимательством* (kanał telewizyjny «Россия 24», 11.05.2018); *Это люди, которые стали участниками съемок этих псевдороликов* (radio «Бизнес FM», 14.04.2018); *В российских городах сотни таких псевдосервисцентров* (kanał telewizyjny «Россия 1», 28.03.2018); *Если Вы видите в инструкции псевдопрепарата, что он не имеет резистентности, это неправда* (radio «Вести FM», 8.01.2018); *Все больше разных кроссоверов*

и **псевдокроссоверов** (radio «Вести FM», 11.01.2019); Мы знаем, с чего началась **псевдореволюция** в Сирии (канал телевизиюны «Россия 24», 15.02.2019); украинская **псевдоцерковь** (канал телевизиюны 1, 3.02.2019); Если вы хотите занять позицию **псевдоуникальности** (radio «Вести FM», 11.02.2019). Префикс *псевдо-* łączy się także z rzeczownikami żywotnymi, wskazując na fikcyjność statusu socjalnego pewnych osób: на зарплату, секретарш и служебные авто **псевдочиновников** в прошедшем 2015 году из платежей жителей расходовалось около 200 миллионов рублей («Зеркало», 28.04.2017); Если бы активисты, **псевдоэкологи** понимали, [...] было бы значительно легче (канал телевизиюны 1, 27.10.2017); целенаправленная кампания [...], за которой стоят **псевдолибералы** (radio «Вести FM», 29.11.2017); истерика, которую начали **псевдоправозащитники** (radio «Вести FM», 29.11.2017); долбаное допинговое расследование немецкого **псевдожурналиста** (radio «Вести FM», 6.12.2017); Вот выполнивший заказ **псевдокиллер** (radio «Бизнес FM», 31.05.2018); Мы хотим разогнать этот совет **псевдодепутатов** (канал телевизиюны «Россия 24», 1.02.2018); Среди попрошаек есть фронтовик, **псевдобеременные** (канал телевизиюны «Россия 24», 11.05.2018); речь здесь не о **псевдобеженцах** (канал телевизиюны «Россия 24», 11.05.2018); в образе политических **псевдомучеников** вырисовывается совершенно другое (канал телевизиюны «Россия 24», 17.01.2019).

W rzadkich sytuacjach prefiks *псевдо-* przyłącza się do osobowych nazw własnych, naruszając przy tym normy słowotwórcze: K nim добавлены Делакруа, Домье, Халс – ц, как ни странно, две фальшивки: якобы Рембрандт и **псевдо-Ван Гог** (Коммерсантъ, 5.05.2017); Кстати, в ложе колоритных болельщиц появился и Ким Чен Ын – правда, это был всего лишь двойник лидера КНДР, хоть и очень похожий [...]. Но делегация шутку не оценила и выгнала **псевдо-Кима** с трибуны («Коммерсантъ», 18.02.2018). Префикс ten rzadziej

łączy się z przymiotnikami: *Она не гурман, она не стоит в очереди в Макдональдс или другое **псевдопитательное** учреждение* (radio «Вести FM», 27.08.2016); *Президенту Филиппин не нужны теперь **псевдодружественные** отношения* (kanał telewizyjny «Россия 1», 23.10.2016); *Ельцин уничтожил наше образование, а то, что создано – **псевдоболонское*** (radio «Вести FM», 29.03.2016); *Почему нельзя обсудить **псевдочастную** инициативу?* (radio «Вести FM», 27.10.2017); *Вы можете заключить **псевдоюридическое** соглашение* (kanał telewizyjny «Россия 1», 19.03.2018); *Универсал, но сделан в псевдодорожном стиле* (radio «Вести FM», 11.01.2019).

Synonimiczny przyrostek *квази-* jest mniej aktywny słowotwórczo, jednak łączy się z rzeczownikami żywotnymi i nieżywotnymi oraz przymiotnikami (głównie relacyjnymi): *Свои территории ИГИЛ расширило и укрепило [...] такое **квазигосударство*** (kanał telewizyjny «Россия 1», 17.11.2015); *Вариантов ограничений много: от полузапретов до **квази-запретов*** (kanał telewizyjny 1, 13.10.2015); *Эта тема [захоронения тела Ленина – L. R.] является темой то ли раскола, то ли **квазираскола*** (radio «Вести FM», 3.11.2017); *Какое-то время Украина просуществовет как некая **квазистрана*** (kanał telewizyjny «Россия-1», 13.01.2019); *Им позарез нужна история, которая позволит свалить все трудности на некие объективные **квазиобстоятельства*** (radio «Вести FM», 11.02.2019); *Вопрос о **квазиценностях** – это принципиальный вопрос* (radio «Вести FM», 4.02.2019); *Там же были какие-то **квазиказаки*** (radio «Вести FM», 05.10.2017); *Когда придуманы цензурные или **квази-цензурные** ограничения?* (НТВ, 2.02.2019); ***квазисоциалистическое** государство; **квазимасонские** организации.*

Duża liczba neologizmów z wyżej zaprezentowanymi prefiksami we współczesnych rosyjskich środkach masowego przekazu odzwierciedla brak zgody Rosjan na zmianę dotychczasowych wartości, specyfikę

wartościującej reakcji mówiącego, ukierunkowaną na dyskredytację fałszywych idei i pozornych priorytetów. Stąd też bierze się przewaga negatywnej oceny w tego typu innowacjach.

Nieproduktywny w okresie przed pierestrojką zapożyczony sufix *экс-* z sememem „były” obecnie rozszerzył swoje syntagmatyczne możliwości, łącząc się nie tylko z wyrazami wskazującymi na wysoki status społeczny danej osoby, ale też na społeczną i zawodową sferę jego funkcjonowania, na relacje społeczne. Prefiks ten w połączeniu zarówno z podstawami rodzimymi, jak i zapożyczonymi może przejawiać negatywną waloryzację, która wybrzmiewa w kontekście: *69-летний экс-дипломат известен своей поддержкой вторжения в Иран* (radio «Бизнес FM» 24.03.2018); *В заведении экс-наставника «Голоса» под барной стойкой хранились наркотические вещества, принадлежащие бармену Дарье* («Жизнь», 26.10–1.11.2016, nr 42); *экс-помощник Дональда Трампа* (РБК, 13.05.2018); *Кому выгодна сейчас смерть экс-шпиона Скрипаля?* (kanał telewizyjny «Россия 1», 11.03.2018); *В понедельник в больницу Лондона был доставлен экс-полковник ГРУ* (kanał telewizyjny «Россия 1», 11.03.2018); *Экс-полицейские признаны виновными в незаконном задержании* (Радио России, 11.08.2018); *Как экс-градоначальник коротает дни* (kanał telewizyjny «Россия 24», 3.01.2019); *Другая экс-подруга Клинтона, «Мисс Арканзас» Салли Миллер, та самая девушка, к которой губернатор сбежал ночью из супружеской спальни* («Экспресс газета», 17.10.2016, nr 42); *Такие мужчины обычно мечутся между женой и любовницей, между двумя экс-супругами* – *объяснила ситуацию семейных психолог* («Жизнь», 26.10–1.11.2016). Prefiks *экс-* odzwierciedla dynamikę życia społeczno-politycznego, określając osoby, które utraciły swój dotychczasowy status.

W tego rodzaju słowotwórstwie prefiksalnym przejawia się taka rosyjska cecha „semantycznego uniwersalizmu” jak aksjologicznie zabarwiona,

ironicznie wyolbrzymiona reakcja na obiekt nominacji, w zasadzie zakładająca pozbawiony oceny, neutralny odbiór pojęcia. Innowacje z takimi prefiksami to swoista reakcja na negatywne zjawiska i sprzeciw wobec nich w społeczeństwie.

Tendencja do internacjonalizacji w języku przejawia się także w aktywizacji wielu zapożyczonych prefiksoidów.

Wydarzenia polityczne w Europie spowodowały, że we współczesnym języku rosyjskim do procesów derywacyjnych były wprowadzane grupy prefiksoidów, w tym prefiksoid *евро-*, którego toponimiczna semantyka w wielu neologizmach ostatnich dziesięcioleci zawierała komponent wartościujący zarówno pozytywnie (*евроремонт*), jak i negatywnie, ironicznie: **Европатриоты** сами развоят Украину («Комсомольская правда» Niżny Nowogród, 20.07.2015); *Тех, кто не справляется, евробюрократы будут штрафовать* (ТВЦ, 4.05.2016); *Насколько бессмысленными оказались евроограничения* (kanał telewizyjny «Россия 1», 30.02.2016); *На Украине евромечта не сбылась* (kanał telewizyjny «Россия 1», 30.03.2016).

Prefiksoidy *нано-*, *крипто-*, *кибер-*, które aktywizowały się w związku z osiągnięciami naukowo-technicznymi, także mogą kształtować semantykę wartościującą.

Nowe derywaty z prefiksoidem *нано-* ('równy miliardowej części podstawowej jednostki miary', 'posiadający najdrobniejsze, mikroskopijne rozmiary', 'związany z elementami takich rozmiarów')⁹ są używane

---

⁹ Н.А. Козулина, Е.А. Левашов, Е.Н. Шагалова, *Аффиксоиды русского языка. Опыт словаря-справочника*, Нестор-История, Санкт Петербург 2009, s. 161–162.

w celach nominacji innowacyjnych technologii przyszłości oraz wytworzonych przez nie produktów: **Наноцеллюлоза** – и сделанная из неё **нанобумага** – пользуются повышенным вниманием среди изобретателей миниатюрных устройств («Наука и жизнь», 12.10.2016); **Наноробот** стреляет в десятку («Российская газета», 22.11.2016); В Приморье разработали «**наношоколад**» с водорослями. Продукт отличается от уже выпускаемого на местной кондитерской фабрике аналогичного шоколада значительно меньшим размером частиц ингредиентов и особыми питательными свойствами. За это новая технология получила название «**наношоколад**» («Российская газета», 29.03.2017).

Równocześnie *нано-* jest często używany w kontekście ironicznym: «Нано» поможет продать товар [...]. К 2020 году у каждого россиянина будет **наноквартира** и **нанозарплата** [...]. **Нанозарплата** звучит правдоподобно, особенно при макроценах [...]. **Нанопрезидент** правит **нанонародом**, который жрет **нанобананы**, а свои **нано-«Калины»** моет в **наномойке**. И все это – в **нано-России** (www.metronews.ru, 28.10.2010); **Наночистка**. За что Анатолий Чубайс уволил две трети менеджеров «Роснано» (Лента.ru, 25.05.2015); **Наноцены** на мегаздоровье. Новая отрасль медицины снизит стоимость лечения («Российская газета», 6.12.2016); От **наноЧубайса** я никаких результатов не видел, в том числе и **наторезультатов** (radio «Вести FM», 18.04.2016).

W ostatnim czasie w związku ze wzrostem popularności kryptowalut zwiększyła się produktywność słowotwórcza prefiksoidu *крпнто-* ze znaczeniem ‘odnoszący się do sfery tajnej, niejawnej, skrytej’¹⁰:

---

¹⁰ Ibidem, s. 126.

Криптонеделя (название рубрики) (kanał telewizyjny «Россия 24», 14.10.2017); **Криптодобыча** будет освобождена от уплаты налогов (kanał telewizyjny «Россия 24», 25.03.2018). Derywaty słowotwórcze z *крипто-* nierzadko są wykorzystywane w celu wyrażenia ironii: *Мир охватила криптолихорадка [...] Ушел ли криптопоезд для рядовых пользователей? [...] Последний писк криптомоды [...]. Выделяют даже две группы: криптоанархисты [...] и криптореалисты* (kanał telewizyjny 1, 2.07.2017).

W związku z rozwojem technologii informacyjnych, ekspansywnym wejściem Internetu do życia współczesnego społeczeństwa popularnym stał się prefiksoid *кибер-* ze znaczeniem ‘odnoszący się do cybernetyki technicznej (automatycznego systemu dowodzenia)’, ‘związany z użyciem komputera, sieci komputerowej (Internetu), powstały na ich zastosowaniu’, ‘wyposażony w komputery’¹¹.

Leksemy z prefiksoidem *кибер-* już weszły do uzusu i zostały zarejestrowane przez słowniki, jednocześnie w tekstach medialnych nadal pojawiają się neologizmy z tym prefiksoidem, charakteryzujące nowe realia informatyczne związane z Internetem oraz obiekty rzeczywistości wirtualnej: *В числе самых перспективных разработок – проект «Киберсердце», с помощью которого будет возможно через специальное приложение на смартфоне оценить состояние сердечно-сосудистой системы* («Патриоты Нижнего», 2017, nr 48); *Погода не мешает проводить киберолимпиаду, где участвуют роботы* (kanał telewizyjny 1, 14.02.2018); *Поговорили в том числе про киберспорт и киберспортсменов [...]. Киберспорт на ближайших соревнованиях будет уже демонстрационным видом спорта* (Радио

---

¹¹ Ibidem, s. 288.

России, 4.06.2018). Tego rodzaju derywaty mogą jednocześnie spełniać nie tylko funkcję nominacyjną, ale także ekspresyjno-wartościującą: *Иностранные кибершпионы активизировались в России* (info-smi.ru, 14.05.2015); *киберсолдаты* («Наша Версия», 13, 10.11.2016); *Атаки без возмещения. Как страховые компании защищают своих клиентов от киберрисков* («Коммерсантъ», 12.12.2016); *Кибер-дружины* сформируют из студентов и старшеклассников, и они займутся противодействием распространению в Интернете негативного контента для детей («Российская газета», 28.03.2017); *Россию атакуют кибервойска*. По прогнозам экспертов, количество кибератак на объекты критической инфраструктуры в этом году возрастет, повысится их общий профессиональный уровень («Независимая газета», 10.02.2017); *Киберугрозы* постоянно эволюционируют (radio «Вести FM», 11.07.2017); *Киберорда*. В мире действуют не единичные хаке-ры, ворующие данные кредиток, а мощные преступные группировки («Новая газета», 28.08.2017); *Россия на британские и американские киберобвинения* уже отреагировала (канал телевизyjny «Россия 24», 2.05.2018); *Обсуждается создание киберармии* (НТВ, 7.04.2019); *Некогда вольное виртуальное пространство, разрекламированное как прообраз грядущего рая, захвачено и разграничено киберполицией и киберпреступностью, кибервойсками и кибершпионами, кибертеррористами и киберморалистами* («Независимая газета», 11.02.2019).

Wśród prefiksoidów obcej proveniencji dużą aktywność słowotwórczą przejawiają znane w przeszłości sufiksoidy *-ман(ия)*, *-фоб(ия)*, wskazujące na chorobliwe pasje, zamiłowania lub i antypatie.

„Produktywność tego modelu we współczesnym języku rosyjskim jest udokumentowana dużą liczbą: *салатоман, гамбургерман, яблокоман, коламан, кивиман, бутербродоман, бананоман, сушиман,*

смартфономан, кондиционероман, планшетоман”¹² i in.; **От обамани** до **обамифобии** всего один президентский срок (kanał telewizyjny «Россия 1», 8.12.2015); Правда, отечественные бизнесмены страдают особой формой «**трампомани**» («Московский комсомолец», 9.11.2016); В Украине вновь началась волна «**савченкомани**» («Аргументы и факты» в Украине, 27.05.2016); **Трампофобия** или кому выгодно не допустить избрание Дональда Трампа («Континент», 19.10.2016); Зато она поведала мне, как видится «**клинтонофобия**» из Иерусалима (“Postimees”, 28.10.2016); Возможно, потому, что **трампомания**, **трампифобия** и прочие социально-психологические эксцессы, с его фигурой связанные, явно перехлёстывают через край и внутри США, и во всём мире («Завтра», 12.07.2017); Эта новая **марксомания** появилась и в Германии (Россия 1, 22.04.2018).

W epoce globalizacji, postmodernizmu i „medialnego bumy”, kiedy ekspresyjność i agresja werbalna staje się normą zachowania, rośnie zapotrzebowanie na informacje o charakterze skandalu, sensacji. W celu stworzenia negatywnego imagu polityka, działacza społecznego dziennikarze sięgają po zapożyczony z języka angielskiego sufiksoid *-geйт* ze znaczeniem ‘skandal polityczny’: *Германия в шоке от «Меркельгейта»* (Окно в Россию, 30.10.2013); *Напомню, именно независимая позиция ФБР и утечки из него в СМИ во многом способствовали и отставке Ричарда Никсона в ходе Уотергейтского дела, и началу процедуры импичмента в отношении Билла Клинтона из-за «Моника-гейта»* («Взгляд», 31.10.2016); *О чём умолчал Обама в своём обращении: «Хиллари-гейт» всё-таки возможен* («Московский

---

¹² Л.И. Плотникова, *Лексические новообразования в русском языке: разноаспектный анализ*, [w:] *Теория и практика ономастических и дериватологических исследований: коллективная монография*, науч. ред. В.И. Супрун, С.В. Ильясова, Изд-во «Магарин О.Г.», Майкоп 2017, s. 319.

комсомолец», 13.01.2016); **Хилларигейт** покруче Уотергейта (Ахаг. az, 30.10.2016); <<**Трамп-гейт**> российской блогосферы высветил основной вопрос именно здешнего политикума: зрелость фашистских настроений (Forum.msk.ru, 19.12.2016); **Трампгейт** состоит из нескольких частей, каждая из которых имеет различную степень подтвержденности и может иметь разные последствия (Макспарк, 14.01.2017); **Пенелопегейт**, как теперь именуют события во Франции (ТВЦ, 1.02.2017); <<**Пенелопа-гейт**> серьезно подтачивает шансы Фийона (<<Аргументы и факты>>, 7.02.2017); Чем полезен <<**Слуцкий-гейт**>>? Обозреватель <<Коммерсантъ FM>>, главный редактор проекта <<Сноб>> Станислав Кучер объясняет, почему, на его взгляд, скандал вокруг обвинений депутата Леонида Слуцкого полезен для всех и каждого (<<Коммерсантъ>>, 26.03.2018); о развитии **Бабченкогейта** (kanał telewizyjny <<Россия 24>>, 1.06.2018); И что дальше в **новичок-гейте**? (radio <<Бизнес FM>>, 7.04.2018); Может ли развиться **Украина-гейт**? (kanał telewizyjny 1, 25.03.2019); **Ельцингейт**, **Медведевгейт**, **Хилларигейт**, **Клинтонгейт**, **ваучергейт**, **климатгейт**, **пенсионергейт**, **Ирангейт**, **Алтайгейт**, **Майдангейт** i in. Element ten wykorzystywany jest w procesach derywacyjnych zachodzących również w innych językach: pol. *Afganistangate*, *kasynogate*, *Kremlingate*, *seksgate*; чешск. *sexgate*; ukr. *телефонгейт*, *Кучмагейт*, *Тимошенкогейт*; булг. *Шеригейт*, *телефонгейт*. Jak widać na powyższych przykładach, dany sufiksoid łączy się z podstawami nie tylko rzeczowników własnych, ale też po-

lingwiści w sposób niejednolity określają status morfemowy elementu *-gate*: jako sufiksoid lub sufiks. Jednak niezależnie od interpretacji tegoż statusu, wszyscy badacze języka wskazują na słowotwórczą produktywność nowego międzynarodowego sufiksoidu w środkach masowego przekazu postsocjalistycznych krajów słowiańskich, która jest „uwarunkowana przede wszystkim czynnikami natury społeczno-

-kulturowej, czyli wzrostem popularności informacji o charakterze negatywnym, demaskującym”¹³.

Za przykład przejawu tendencji internacjonalizacji może posłużyć aktywne uczestnictwo w procesach derywacyjnych języka rosyjskiego, a także innych języków, modeli słowotwórczych wyrazów złożonych typu aglutynacyjnego.

W roli pierwszego komponentu neologizmów złożonych mogą występować zasymilowane przez język rosyjski zapożyczone wyrazy lub abrewiatury, które w strukturze derywatu pozostają w formie nieodmiennej: (*европейское*) *бизнес-сообщество*, *интернет-шарлатаны*, *интернет-суета (вокруг президента)*, *онлайн-ограбление*, *Современные выпускники – дети digital-эры*: *интернет и компьютеры были в их жизни всегда* (Л’Этуаль, 2018); *Умный Cosmo-шопинг* («Журналист-дайджест», 3.08.2018); *Beauty-средства* – *лишь инструмент, главное – наличие вдохновения и любопытства* (Л’Этуаль, 2018); *начать надо с beauty-рутины* (Л’Этуаль, 2018); *Beauty-июнь* (Л’Этуаль, 2018); *Бьюти-безумие в полном разгаре*; *бьюти-редактор*, *бьюти-блогер*, *бьюти-привычка*, *бьюти-блендер*, *бьюти-гаджет*, *бьюти-индустрия*; *fashion-эксперт* (Belissimo, июнь 2018); *Блеском начинают виниловые пластинки из прошлого или виниловые ткани из последних фэшн-показов* (Л’Этуаль, 2018); *фэшн-преображение* (Л’Этуаль, 2018); *WOW-эффekt* (Аэрофлот, июнь 2017); *Еще хочу, чтобы средство увлажняло кожу и обладало SPF-защитой* (Л’Этуаль,

---

¹³ Е.И. Коряковцева, *Интернационализация, демократизация и «медиатизация» славянских языков в условиях глобализации (словообразовательный аспект)*, [w:] *Globalizacja a języki słowiańskie. Globalization and Slavic languages*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach, Siedlce 2018, s. 25–26.

2018); *И снова наш любимый жанр – VIP-интервью* («Заноза», 13.11.17); *Vip-дачи; Устроили VIP-парковку* («Российская газета», 6.02.18); *После скандала с vip-камерами в «Матросской тишине» сменили начальника* («Российская газета», 19.02.18).

Zdaniem innych badaczy „użytkownicy języka rosyjskiego, polskiego, czeskiego wykorzystują angloamerykańskie leksemy i elementy strukturalne, podążając za językowo-kulturową modą, troszcząc się o status swojego imagu, celowo demonstrując swoją wyjątkowość za pomocą tzw. kodów prestiżu. Najbardziej zauważalna jest „ludyczna”, zakładająca element gry językowej funkcja „bilingwoanglicyzacji”, przejawiająca się w tworzeniu kalamburów oraz leksykalną i słowotwórczą hybrydyzacją”¹⁴.

Jaskrawym przykładem gry słowotwórczej w tekstach z mediów reklamy może być użycie w jednym wyrazie łacinki i cyrylicy: **БезОПЕЛЯционное** решение. «Группа ГАЗ» готова была использовать для сборки автомобилей Opel в России простаивающий конвейер («АиФ-НН», 10.11.2009); **КровоSOS**. Как обезопасить дачный участок от клещей («Российская газета», 17.05.2012); **Около плинтUSA**. Америка сегодня «около плинтуса». Или даже так – «около **плинтUSA**» («Завтра», 2015, nr 34); **SOSEДИ** (nazwanie rubрики, «Московский комсомолец», 28.06.2017); **НЕГОЛОДНЫЙ** Пиарщик (Собака.ру, июль–август 2017); **Идентификация BJORNa** («Русский репортер», ноябрь–декабрь 2017); **ARD-обстрел**, пятая серия. В фильме журналиста Зеппельта на канале ARD российский легкоатлет стал главным информатором («Московский комсомолец», 24.01.2017). W ostatnim przypadku obserwuje się dodatkowo kontaminację wyrazów *apm-обстрел* + ARD.

---

¹⁴ Ibidem, s. 25–26.

Liberalizacja relacji społecznych we współczesnym społeczeństwie rosyjskim spowodowała wprowadzenie do procesów derywacyjnych form augmentatywnych, stylistycznie zmodyfikowanych afiksów, modeli słowotwórczych z języka potocznego, co jest oznaką tendencji do demokratyzacji języka.

Za przykład innowacji słowotwórczych, w których neutralny lub literacki afiks (afiksoid) łączy się ze zgrubieniami, mogą posłużyć niektóre negatywnie wartościujące neologizmy z prefiksoidem *евро-*: *Выжи-мают из тебя пот, чтобы превратить его в брызги шампанского для **евродевок*** («Завтра», 2013, nr 24); *У Сноудена тоже мало шансов – «**евролеваки**» при закулисной поддержке России уже выдвигали его два года назад* («Собеседник», 2015, nr 35); *прежде чем скульпить об изъятой с родных просторов **еврожратве**, следовало бы задуматься, так ли уж была она хороша* («Литературная газета», 17–23.12.2015); *Мог сказать: слушай, Владимир, тебя и меня достала вся эта **еврошпана*** (kanał telewizyjny «Россия 1», 9.07.2017). Negatywne zabarwienie w podobnych przypadkach tworzy się dzięki wyjściowym formom wyrazów potocznych (*леваки, девки, жратва, шпана*).

We współczesnych procesach słowotwórczych aktywnie używa się afiksów modyfikowanych stylistycznie, a przede wszystkim sufiksów oceniających rozmiar/wielkość. Przy ich pomocy tworzy się deminutywy, które w tekstach medialnych wyrażają nie tylko znaczenie rozmiaru, ale też znaczenie oceny, wskazując na ironiczny, pogardliwy, lekceważący stosunek do obiektu: *Есть такое слово **победка**, которое используется, когда одерживаются какие-то небольшие победы: победила девушка на Евровидении – **победка**, вернули Надежду Савченко – **победка*** (ТВЦ, 5.06.2016); *Впрочем, особенно смешными «**обидки**» Трампа на злых русских (которые, может, вмешивались, а может, и не вмешивались в выборы президента США, где Трамп одержал неожиданную*

и трудную победу над Хиллари Клинтон) выглядят на фоне совсем иного события («Завтра», 12.07.2017); И в этой связи нам в России следовало бы поумерить любование «**Америчкой**», столь свойственное нашей новой элите («Аргументы и факты», 2017, nr 39); И это абсолютная часть **элитки** (radio «Вести FM», 28.11.2017); **Карьерка-то** у него была ох какая неплохая (radio «Вести FM», 13.03.2019); век **звездулк** короток, надо уметь заработать, каждый **хиток** должен быть в цель, как имбирный эль («Собеседник», 2015, nr 42); Стали внедрять шпионов и **шпиончиков** (канал telewizyjny 1, 29.09.2017); **Штурмовички**. Почему активисты «антимайдана» и поджигатели «за Матильду» на самом деле не союзники Кремля («Новая газета», 2017, nr 104).

W ostatnim czasie w języku rosyjskim daje się zaobserwować aktywizacja w zakresie tworzenia przymiotników, przysłówków i predykatywów z ironiczną oceną sytuacji: Если ты весь список будешь читать – у нас программа закончится. – Не закончится. Я буду так **порционненько-порционненько** (radio «Комсомольская правда», 28.10.2014); У нас в Питере все **пряменько, перпендикулярненько, параллельненько** (канал telewizyjny «Россия 1», 17.05.2015); Иными словами, все **точь-в-точненько** (1-й канал, развлекательная программа «Точь-в-точь», 22.02.2015); Это выглядит очень специфично для нашего «**толерантненького**» мира, где примирить удалось, вон, даже бандеровца с евреем («Завтра», 2016, nr 30); Он весь такой **активненький-активненький** (radio «Вести FM», 13.12.2016); Молодые технократы [...] такие ху-денькие, **высокенькие, спортивненькие** (radio «Вести FM», 10.10.2017).

Aktywizacja słowotwórstwa formacji deminutywnych poniekąd wynika z nasilającej się tendencji języka mediów do poufałego zdrabniania i zgrubiania wyrazów nazywających desygnaty, do nadmiernego nasycania tekstów medialnych wartościującym zabarwieniem.

Ekonomia środków językowych, charakterystyczna dla mowy potocznej, przejawia się w aktywizacji potocznych modeli słowotwórczych, do których należą modele uniwerbizacji, gdzie uniwerbizat z formalnego punktu widzenia tworzony jest na bazie jednego z komponentów związku wyrazowego, niemniej jednak zawiera znaczenie całego wyrażenia: **Социалка** – социальная сфера; **зачетка** – зачетная книжка, **молодежка** – молодежная газета, молодежная политика; **Покровка** – Покровская улица; Только это не должна быть «ювелирка», это должны быть слитки («Новое дело. Нижний Новгород», 7.01.2016) – ювелирные изделия; Ведь большинство «офисных атлетов» приходят в **тренажерки** утром либо вечером («Вечерняя Москва», 30.03.2016) – тренажерные залы; Ну а для этого, как ни крути, надо провести **публичку** – закон обязывает («Зеркало», 11.11.2016) – публичные слушания; Аналогичная ситуация складывается и для разномастных лоббистов, в том числе и политических. Но теперь, с возвращением «мажоритарки», ситуация изменилась в корне («Наша Версия», 4–10.07.2016) – мажоритарная избирательная система; «Пищевка» показала рост. Нижегородстат подвел итоги производства продуктов питания в прошедшем году («Курс Н», 5.02.2016) – пищевая промышленность; Любая **санкционка** к нам идет с белорусских морей (radio «Вести FM», 14.09.2017) – санкционная продукция; Шойгу передел «**оборонку**» в форму («Московский комсомолец», 4.02.2017) – оборонная промышленность; Сначала ребенок подхватил **кишечку** и ОРВИ (НТВ, 4.03.2017) – кишечная инфекция; В нынешнем сезоне у нее очень интересная **произволка** (канал телевизюны 1, 9.03.2019) – произвольная программа; В нашем кино любят такую **безысходку** развести (Радио России, 15.01.2019); У многих ломалась психика и многие из них переросли в **серийников** («Московский комсомолец». РРЕ. 8–15.02.2017) – серийный убийца; **бюджетники** – работники бюджетной сферы, **силовики** – представители силовых структур.

Jednostki leksykalne powstałe w rezultacie uniwerbizacji zawierają informację nie tylko o denotacie, ale także o języku niektórych środowisk społecznych oraz zawodowych. We współczesnym języku rosyjskim obok uniwerbizatów konkretnych pojawiają się też formy z semantyką abstrakcyjną (*публичка, мажоритарка* i in.).

Analiza nowych zjawisk w języku rosyjskim „pozwała mówić o zróżnicowaniu modeli słowotwórczych nowych wyrazów, o ich specyfice funkcjonalnej, świadczy o nowych zasadach, charakteryzujących współczesny stan języka rosyjskiego, a także sprzyja interpretacji określonych zjawisk rzeczywistości. Można więc stwierdzić, że w semantyce i strukturze innowacji leksykalnych w pewnym stopniu przejawia się specyfika narodowej kultury społeczeństwa”¹⁵.

W taki sposób aktywne ogniwa mechanizmu słowotwórczego pokazują, jakie są możliwości systemu derywacyjnego w przedstawianiu i modelowaniu obrazu świata danego społeczeństwa.

---

¹⁵ Л.И. Плотникова, *Лексические новообразования...*, op. cit, s. 232.

Prof. Larisa Ratsiburskaia wygłasza Prelekcję Mistrzowską na Wydziale Filologicznym UwB, Białystok, 12 kwietnia 2019 roku

Wykładowcy i studenci na Prelekcji Prof. Larisy Ratsiburskiej. W pierwszym rzędzie mgr Urszula Kochanowska i mgr Justyna Wawrzyniuk.

Wykładowcy i studenci na Prelekcji Prof. Larisy Ratsiburskiej

Prof. Larisa Ratsiburskaia odpowiada na pytania po Prelekcji

Prof. Larisa Ratsiburskaia przed Prelekcją Mistrzowską, Białystok, 12 kwietnia 2019 roku

PRELEKCJA

Profesor Larisy Ratsiburskiej

Profesor Larisa Ratsiburskaia zaszczyciła Wydział Filologiczny swoją obecnością 12 kwietnia 2019 roku. Tego dnia wygłosiła wykład pt. *Новые процессы в словообразовании русского языка* (*Nowe procesy w słowotwórstwie języka rosyjskiego*). Prelekcji Pani Profesor z dużym zaciekawieniem wysłuchali zgromadzeni słuchacze: pracownicy i studenci Wydziału (głównie rusycyści, neofilolodzy i doktoranci), uczniowie podlaskich szkół ponadgimnazjalnych, a także inni goście zainteresowani zaproponowanym problemem lingwistycznym.

Wykład okazał się cenną lekcją, uświadamiającą zmiany w słowotwórstwie we współczesnym języku rosyjskim. Omawiane zagadnienie zostało zaprezentowane w szerszej perspektywie badawczej, uwzględniającej procesy derywacyjne w konfrontacji z innymi językami słowiańskimi. Pani Profesor omówiła impulsy zmian w procesie tworzenia innowacji leksykalnych, podkreśliła znaczące wpływy obecne na modele słowotwórcze języka rosyjskiego. Zaznaczyła, że pod wpływem powszechnej globalizacji, wirtualizacji życia i okcydentalizacji społeczeństwa rosyjskiego nastąpiła internacjonalizacja języka i jego liberalizacja. Nie bez znaczenia na kształt języka pozostaje też wpływ mentalności Rosjan, ich postrzeganie świata oraz samoświadomość

narodowa. Głównym obiektem zaproponowanego badania okazały się neologizmy słowotwórcze z ciekawymi afiksami i afiksoidami (zapóżyczonymi, rodzimymi). Wykład bazował na bogatej bazie egzemplifikacyjnej, zaczerpniętej ze środków masowego przekazu (prasy, radia, telewizji, Internetu).

Po wygłoszeniu prelekcji rozwinęła się ożywiona dyskusja na temat zmian w języku rosyjskim i polskim. Studenci byli zainteresowani, a nawet zaniepokojeni przyszłością tych języków, zauważając zagrożenia ich autonomii, wywoływane dominacją wpływów obcych na różnych poziomach systemu językowego, nie tylko w leksyce, ale też w słowotwórstwie.

LARISA RATSIBURSKAIA

Prof. dr hab. Larisa Ratsiburskaia pracuje w Państwowym Uniwersytecie im. N.I. Łobaczewskiego w Niżnym Nowogrodzie w Rosji. Pełni funkcję kierownika Katedry Współczesnego Języka Rosyjskiego i Językoznawstwa Ogólnego Instytutu Filologii i Dziennikarstwa. Zajmuje się problemami medialingwistyki i socjolingwistyki, ze szczególnym uwzględnieniem neologii, leksykografii oraz procesów słowotwórczych w języku rosyjskim XXI wieku. Jest autorką i współautorką kilkuset publikacji z zakresu badań nad współczesnym językiem rosyjskim, np. *Уникальные морфемы в современном русском языке* (1998), *Словарь уникальных морфем современного русского языка* (2009), *Современный русский язык. Морфемика: Учебное пособие* (2013), *Специфика современного медийного словотворчества: учебное пособие* (2015), *Неология и неография современного русского языка* (2017), *Язык современных СМИ: средства речевой агрессии: учебное пособие* (2017). Dorobek naukowy prelegentki zasługuje na uznanie z wielu względów, przede wszystkim jednak nie sposób nie docenić różnorodności form publikacji (monografie, podręczniki, poradniki metodologiczne, słowniki, encyklopedie, artykuły itd.). Od roku 2015 jest członkiem Komisji Słowotwórstwa przy Międzynarodowym Komitecie Sławistów, a ostatnio została zaproszona do udziału w pracach Komisji Socjolingwistyki afiliowanej przy tejże Komisji.

Budynek Wydziału Filologicznego i Wydziału Historyczno-Socjologicznego Uniwersytetu w Białymstoku.

LARISA RATSIBURSKAIA, NOWE PROCESY W SŁOWOTWÓRSTWIE JĘZYKA ROSYJSKIEGO [NEW PROCESSES IN RUSSIAN WORD FORMATION], “MASTER TALKS” – SERIES OF ACADEMIC AND LITERARY PUBLICATIONS, SERIES ED. BY JAROSŁAW ŁAWSKI, KRZYSZTOF KOROTKICH, VOLUME 8, ED. BY ANNA ROMANIK, FACULTY OF PHILOLOGY, UNIVERSITY OF BIAŁYSTOK, BIAŁYSTOK 2019

Summary

This lecture, published as part of the “Master Talks” series publications, is devoted to current issues in Russian word formation. The topic is viewed from a broad perspective of derivational processes in comparison with other Slavic languages. Present-day Russian has been undergoing noticeable changes in word-formation models and in the inventory of actively productive derivational affixes. A special role in this process is played by affixes (affixoids) of foreign origin. Their productivity is a result of the ongoing globalisation, the advent of digital and virtual technologies, and the westernisation of the Russian society. The latest developments in word formation contribute to the growing internationalisation and ‘liberalisation’ of the Russian language. The semantics and structure of lexical innovations are additionally influenced by the mentality of the Russians, their worldview, and national self-awareness. The discussion centres around word-formation neologisms formed with various affixes and affixoids (borrowed or native). The lecture is based on a wealth of examples taken from mass media (printed press, radio, television, and the Internet).

Prof. Dr Larisa Ratsiburskaia works at the Lobachevski State University in Nizhny Novgorod, Russia. She holds the Chair of Modern Russian and General Linguistics at the Institute of Philology and Journalism. Her research interests include media linguistics and sociolinguistics, with a focus on neology, lexicography, and word-formation processes in the 21st-century Russian. She has authored and co-authored several hundred research publications on contemporary Russian, incl. *Уникальные морфемы в современном русском языке* [*Unique morphemes in contemporary Russian*] (1998), *Словарь уникальных морфем современного русского языка* [*A dictionary of unique morphemes in contemporary Russian*] (2009), *Современный русский язык. Морфемика: Учебное пособие* [*Contemporary Russian. Morphemics: student textbook*] (2013), *Специфика современного медийного словотворчества: Учебное пособие* [*Peculiarities of word formation in today's mass media*] (2015), *Неология и неография современного русского языка* [*Neology and neography of contemporary Russian*] (2017). The results of her research have been published in a number of monographs, textbooks, teacher's guides, dictionaries, encyclopaedias, and journals. She has been a member of the Commission on Word Formation of the International Committee of Slavists since 2015; recently, she was also invited to join in the work of the Commission for Sociolinguistics.

The Faculty of Philology at the University of Białystok hosted Prof. Larisa Ratsiburskaia on April 12, 2019. The lecture was delivered in the Faculty Auditorium and was attended by numerous linguists and students of modern languages. It was followed by a discussion on ongoing changes in Russian and Polish. Students expressed concern over the future of these languages in view of the threats posed by the preponderance of foreign influences at various levels of the respective language systems.

LARISA RACIBURSKAYA, NOUVEAUX PROCESSUS DANS LA FORMATION DES MOTS DE LA LANGUE RUSSE, SÉRIE SCIENTIFIQUE ET LITTÉRAIRE «CONFÉRENCES DE MAÎTRES», RÉDACTEURS DE LA SÉRIE JAROSŁAW ŁAWSKI, KRZYSZTOF KOROTKICH, VOLUME 8, RÉDACTEURS ANNA ROMANIK, FACULTÉ DE PHILOGIE, UNIVERSITÉ DE BIAŁYSTOK, BIAŁYSTOK 2019

Résumé

La conférence est consacrée aux phénomènes actuels de la formation des mots russes contemporains. La question a été présentée dans une perspective de recherche large, prenant en compte les processus dérivés en confrontation avec diverses langues slaves. Les changements dans les modèles de formation de mots dans la langue russe moderne sont assez vifs et l'arsenal d'affixes qui participent activement à la création de nouveaux mots est en train de changer. Les affixes (morphèmes dérivationnels) de provenance étrangère jouent un rôle particulier dans ce processus. Leur productivité est le résultat de la mondialisation généralisée, de la virtualisation de la vie et de l'occidentalisation de la société russe.

Les derniers phénomènes dans la formation des mots contribuent à l'internationalisation et à la libéralisation de plus en plus fortes de la langue russe. La mentalité des Russes, leur perception du monde et leur conscience de soi nationale influencent également la sémantique et la structure des innovations lexicales. L'objet principal de l'étude proposée s'est révélé être des néologismes formateurs de mots avec

divers affixes (empruntés et natifs). La conférence s'appuyait sur une riche base d'exemplification tirée des médias (presse, radio, télévision, Internet).

Professeur dr hab. Larisa Raciburskaya travaille à l'Université nationale N.I. Lobatchevski à Nijni Novgorod en Russie. Elle dirige la Chaire de russe contemporain et linguistique générale de l'Institut de philologie et de journalisme. Le professeur aborde les problèmes de la médialinguistique et de la sociolinguistique avec un accent particulier sur la néologie, la lexicographie et les processus de formation de mots dans la langue russe du XXIe siècle. Elle est l'auteur et co-auteur de plusieurs centaines de publications dans le domaine de la recherche sur la langue russe contemporaine, par exemple: *Уникальные морфемы в современном русском языке* (1998), *Словарь уникальных морфем современного русского языка* (2009), *Современный русский язык. Морфемика: Учебное пособие* (2013), *Специфика современного медийного словотворчества: Учебное пособие* (2015), *Неология и неография современного русского языка* (2017), [*Morphèmes uniques en russe moderne* (1998), *Dictionnaire des morphèmes uniques de la langue russe moderne* (2009), *Langue russe moderne. La structure grammaticale du mot: Manuel* (2013), *Spécificité de la création de mots dans les médias modernes: Manuel* (2015), *Néologie et néographie de la langue russe moderne* (2017)].

Les réalisations scientifiques de l'oratrice mérite d'être reconnue pour de nombreuses raisons, mais il est impossible de ne pas apprécier la diversité des formes de publication (monographies, manuels, guides méthodologiques, dictionnaires, encyclopédies, articles). Depuis 2015, elle est membre de la Commission de formation de mots et a récemment été invitée à participer aux travaux du Comité de sociolinguistique du Comité international des slavistes.

Professeur Larisa Raciburskaya a honoré la Faculté de philologie de sa présence le 12 avril 2019. La conférence s'est déroulée dans la Salle de la Faculté en présence de nombreux linguistes et étudiants en philologie moderne. Après la conférence, une discussion sur les changements en russe et en polonais s'est développée. Les étudiants s'inquiétaient de l'avenir de ces langues et notaient les menaces pesant sur leur autonomie, causées par la domination d'influences étrangères à différents niveaux du système linguistique.

Spis treści

Larisa Ratsiburskaia <i>Nowe procesy w słowotwórstwie języka rosyjskiego</i>	7
Anna Romanik <i>Prelekcja Profesor Larisy Ratsiburskiej</i>	33
Larisa Ratsiburskaia – biogram.....	35
Summary.....	37
Résumé.....	39

**Tomiki wydane w Naukowo-Literackiej Serii Wydawniczej
„Prelekcje Mistrzów”**

- I.** Wojciech Kass, *Światło jaśnie gość*, red. Z. Fałtynowicz, Białystok 2017.
- II.** Magdalena Popiel, „*Artysta jest obecny*”. *Problem tożsamości artysty nowoczesnego i ponowoczesnego*, red. J. Ławski, Białystok 2018.
- III.** Anna Legeżyńska, *Jasny dialog z mrocznymi siłami. Opowieść o Julii Hartwig*, red. J. Ławski, Białystok 2018.
- IV.** Andrzej Strumiłło, *O Władysławie Strzemińskim. Wykład*, red. M. Rogala, Białystok 2018.
- V.** Julian Maślanka, *Wspomnienie o Ryszardzie Kazimierzu Lewańskim. W setną rocznicę urodzin*, red. K. Rutkowski, Białystok 2018.
- VI.** Lucjan Suchanek, *Aleksander Sołżenicyn. Emigracja. Emigrantologia*, red. K. Korotkich, Białystok 2019.
- VII.** Teresa Kostkiewiczowa, *Pod znakiem Klio. Pamięć zbiorowa w polskiej poezji drugiej połowy XVIII wieku*, red. Ł. Zabielski, Białystok 2019.
- VIII.** Larisa Ratsiburskaia, *Nowe procesy w słowotwórstwie języka rosyjskiego*, red. A. Romanik, Białystok 2019.